

Din istoria învățământului tehnic din Transilvania. Școala de ucenici în meserii din Sighișoara (1873–1918)

*Nicolae Teșculă**

Abstract. This article presents the evolution of the Sighișoara School of Crafts from its beginnings until 1918. It was a school established in the second half of the 19th century, modelled on similar schools in Transylvanian Saxon towns, to preserve the activity of the small craftsman's workshop in the face of the onslaught of modernity. It was a school with the best teachers of exact sciences in the town, with subjects tailored to the pupils' knowledge needs and the trades they wanted to pursue. As we have seen, the emphasis was placed on craftsmanship, geometry, technical and artistic drawing, physics and chemistry, a little legal and accounting knowledge, German and Hungarian, so that the pupil leaving the school would be able to know the secrets of the trade and be capable of running a craft workshop. The school was open to pupils in their teens, and children were accepted regardless of nationality or previous level of education. Thus, although the majority of the pupils are ethnic Germans, there are also Romanian, Hungarian, Jewish and Roma pupils. We have pupils who have followed the elementary grades, but we also have pupils who were educated at the Real School, the Gymnasium, or even a Cadet School. An analysis of the trades followed by the future graduates shows, on the one hand, a continuity of the old crafts practised since the Middle Ages in Sighișoara, and on the other hand, their adaptability to the growing economic needs of a town undergoing a complete industrial expansion at the end of the 19th and beginning of the 20th century.

Keywords: *Sighișoara, school, crafts, apprentices, curriculum, 19th–20th centuries, industry.*

Considerații introductive

Sighișoara a avut o bogată tradiție în domeniul educațional. După cum se știe, prima școală este atestată documentar în anul 1522. Comunitatea sighișoreană acordat o importanță deosebită creșterii tinerei generații și a școlarizării acesteia. Una din devizele Școlii din Deal, aflată și azi pe frontispiciul clădirii: *Schola seminarium rei publicae* (*Școala pepinera comunității*) este sugestivă în acest sens.

Secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea aduc tot mai mult în spațiul educațional intenția de a depăși pragul de alfabetizare simplă și trecerea la educarea cetățeanului, disciplinat, util și patriot. Se mergea pe principiul că un

* Doctor în istorie, muzeograf; director Muzeul de Istorie Sighișoara; email: nicolaetescula@gmail.com

om bine instruit poate să facă produse sau servicii de calitate care să-l ajute să reziste în viață fiind elemente necesare care să salveze mica gospodărie țărănească sau micul atelier meșteșugăresc de la faliment. Din punctul de vedere al teoriei economice neoclaseice, creșterea economică reprezintă unul dintre factorii creșterii nivelului educațional. De altfel, rădăcinile creșterii economice moderne rezidă în sporirea difuzării educației moderne, a științei. Economia creează cadrul extern al sistemului educațional, îi determină necesitățile și prioritățile.

În Monarhia dunăreană organizarea învățământului profesional s-a realizat prin ordonanța *Allgemeine Schulordnung* din 6 decembrie 1774. Prin această lege, împărăteasa Maria Teresia urmărea introducerea unor forme de școlarizare, care să aibă ca scop pregătirea ucenicilor în domeniul meseriilor, comerțului și agriculturii. Unul din elementele care au învățământului a fost introducerea cursurilor duminicale și de repetiție la școlile elementare triviale¹.

De altfel, prima școală cu profil tehnic din Imperiul Habsburgic a apărut în anul 1718 la Praga, o școală care pregătea specialiști în domeniul fortificațiilor. Un punct important în evoluția școlilor tehnice l-a avut înființarea în anul 1770 a *Real-und Handelsakademie* din Viena. După această dată se vor înființa școli în Praga *Städtische Technische Lehranstalt* (1806) și tot în orașul de pe Vltava va lua ființă Institutul Politehnic în anul 1833. De aici, la 1830 va apare la Pesta o școală comercială în limba germană, urmată de alte școli similare la Arad, Pécs și Timișoara².

Aceste inițiative în domeniul școlar din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea au fost unele independente și nu a existat o coordonare din partea statului austriac. Abia după revoluția de la 1848–49 statul a decis să reglementeze unitar sistemul de învățământ. Prin *Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Österreich (Proiect privind organizarea gimnaziilor și școlilor reale din Austria)* de la sfârșitul anului 1849 se urmărea atât dobândirea unor cunoștințe practice, dar și acumularea unui volum de cunoștințe temeinice de cultură generală și de specialitate pentru cei care doreau să urmeze școli superioare în domeniul tehnic. Școlile erau de două categorii, școli reale inferioare și școli reale superioare. Ele aveau un statut de școli medii, cu o durată de trei ani cursuri teoretice și un an cursuri practice. Pentru a accede în aceste școli un elev era obligat să fi urmat patru clase elementare. Ele puteau fi înființate atât de stat cât și de entități private³.

¹ Iosif Marin Balog, *Învățământul economic mediu din Transilvania, cadru instituțional și evoluție (1850–1914)* în „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca. Series Historica”, tom LXI, 2022, p. 236.

² *Ibidem*, p. 237.

³ *Ibidem*, p. 238–240.

Adoptarea *Instrucțiunii provizorii din 1851* a reușit să impulsioneze învățământul tehnic în provinciile Monarhiei și între 1851–1857 numărul elevilor din aceste școli a crescut de patru ori. Atât proiectul de lege din 1849 cât și instrucțiunea din 1851 au stat la baza organizării învățământului tehnic din partea maghiară a monarhiei până în anul 1872⁴.

În spațiul locuit de sași, prima școală tehnică va apare la Sibiu în 1840, urmată de cea din Brașov (1841), Mediaș și Bistrița (1842) și Sighișoara (1847). Începând cu anul 1842 se înființează prima școală reală de trei ani cu predare în limba germană la Sibiu având titulatura de Școală de meserii⁵.

Debutul epocii liberale, aduce cu sine în toate provinciile imperiului libertatea meșteșugurilor, ceea ce, treptat, va duce și în Transilvania la desființarea breslelor, oficializată prin *Legea pentru libertatea meșteșugurilor*, emisă de Parlamentul maghiar, în 1872. Legea a determinat elaborarea unui regulament pentru școlile reale și comerciale din Ungaria de către Ministerul cultelor și a instrucțiunii publice. Prin regulament se urmărea uniformizarea acestui tip de învățământ și aducerea școlilor reale și comerciale la același nivel cu gimnaziile⁶.

Acest lucru afecta, în primul rând, interesele sașilor ardeleni, care erau la nivel urban prin excelență meșteșugari breslași. Alături de acest aspect, procesul industrializării, al mașinismului lovea grav interesele micului meșteșugar ardelean. Aceste aspecte au dus la dezbateri aprinse în ședințele Universității Saxone. În ședința din 28 decembrie 1868, s-a pus problema apărării micului meșteșugar sas în fața concurenței industriale din vestul continentului. Mai mult decât atât, la inițiativa directorului școlii reale din Sibiu, Carl Albrecht și a profesorului brașovean Josef Meschendorfer, s-a creat o comisie pentru reformarea sistemului de învățământ, în vederea găsirii resurselor pentru ridicarea unor școli specializate cu profil tehnic. Din comisie au făcut parte Josef Schneider din Sibiu, Franz Schreiber din Rupea, Johann Hania din Miercurea Sibiului și baronul Josef Bedeus din Sibiu⁷.

Comisia a luat act de existența așa numitelor *Școli de duminică*, care existau începând cu anul 1832, în vechile burguri săsești, cu rol de perfecționare a tinerilor meșteri; ele aveau o programă școlară simplă ce conținea în mare parte doar citire, socotit, și scriere. De asemenea, s-a luat act de faptul că unele asociații meșteșugărești, cum era de pildă cea sibiană au decis, încă din 1867, transformarea *Școlii de duminică* în *Școală de meserii*. Marea problemă era cea a finanțării. În

⁴ *Ibidem*, p. 241.

⁵ *Ibidem*, p. 248.

⁶ *Ibidem*, p. 241.

⁷ Otto Binder, *Die sächsischen Gewerbelehrlingsschulen 1872–1918* în vol. *Gruppenautonomie in Siebenbürgen. 500 Jahre siebenbürgisch-sächsische Nationuniversität*, Herausgegeben Wolfgang Kessler, Böhlau Verlag, Köln, Wien, 1990, p. 321–322.

urma discuțiilor, Josef Meschendorfer a propus finanțarea din bugetul Universității a funcționării școlilor meșteșugărești. A propus o subvenție de 10.000 de florini anual, din care câte 4.000 de florini pentru școlile din Sibiu și Brașov (2.000 pentru fiecare școală), câte 3.000 de florini pentru cele din Sighișoara, Mediaș și Bistrița (1.000 pentru fiecare școală), câte 1.400 de florini pentru Sebeș și Orăștie (700 pentru fiecare) și 1.600 de florini, deci 400 de florini pentru școlile din Miercurea Sibiului, Cincu, Nocrich și Rupea. Ca sedii s-au propus să fie folosite clădirile școlilor săsești din fiecare localitate în parte⁸.

De asemenea, comisia a stabilit planul de învățământ, numărul elevilor să nu fie mai mare de 30–40 pentru o clasă, precum și faptul că la Sibiu și Brașov vor putea fi și clase paralele. Orarul era stabilit pentru 4 sau 5 zile, cu program între orele 18–20 pe timpul săptămânii și duminica dimineața, între orele 10–12. S-a hotărât ca aceste cursuri să fie adresate ucenicilor de meșteșugari, indiferent de religie sau naționalitate⁹.

În urma demersurilor făcute, începând cu 1872, vor apărea primele școli meșteșugărești. Erau primele de acest fel din Ungaria. Astfel, la Sibiu, școala s-a deschis la 23 septembrie 1872, urmată de cea din Brașov, la 3 noiembrie 1872, în Rupea, la 9 ianuarie 1873, în Agnita, la 19 ianuarie 1873, în Mediaș, la 27 ianuarie 1873, în Sighișoara, la 23 noiembrie 1873, în Sebeș, la 2 septembrie 1874, în Bistrița, la 1 octombrie 1874 și în Orăștie, la 1 octombrie 1874¹⁰.

Dintre materiile studiate, conform planului de învățământ se predau următoarele materii: istorie și geografie, limbi (germană, maghiară, română) cu cursuri de modele de a scrie acte și corespondență, socotit, comerț, geometrie, desen de specialitate, desen liber, modelare, cunoștințe de arhitectură, fizică, mecanică și tehnologie mecanică, chimie și chimie tehnologică. Materiile erau predate de profesori de la celelalte școli din orașe, fiind plătiți cu un onorariu pe ora predată¹¹.

Anul 1884 va aduce modificări în planul de învățământ și în numărul de școlarizare al elevilor. Articolul de lege XVII din 1884 privitor la industrie făcea referire și la organizarea învățământului tehnic. Prin lege, școlile aparțineau de administrația locală și, acolo unde erau mai mulți de 50 de ucenici, toți trebuiau să urmeze școala. Acest lucru a făcut ca în localitățile mai mici, elevii majoritari să nu fie germani, ci de altă naționalitate¹².

Această lege a fost secondată în 1893 de o nouă legislație cu privire la organizarea școlilor meșteșugărești de ucenici, care a făcut ca intervenția statului

⁸ *Ibidem*, p. 323.

⁹ *Ibidem*, p. 324.

¹⁰ *Ibidem*, p. 325.

¹¹ *Ibidem*, p. 334–337.

¹² Iosif Marin Balog, *loc. cit.*, p. 243.

în planul de învățământ să fie tot mai accentuată. Această situație a rămas în general neschimbată până după primul război mondial, când școlile meșteșugărești din orașele săsești au fost considerate școli private, sub finanțarea Bisericii Evanghelice C.A. din Transilvania¹³.

Începuturile școlii

Aceste inițiative legislative nu puteau să nu afecteze vechiul burg medieval al Sighișoarei. Sursele documentare menționează faptul că orașul, la mijlocul secolului al XIX-lea, era un adevărat centru școlar. Aici funcționau:

„1. un Gimnaziu evanghelic de opt clase și 142 elevi; 2. un Seminar evanghelic de patru clase și 49 elevi; 3. o școală reală evanghelică de trei clase și 61 elevi; 4. o școală elementară evanghelică de 3 clase(...) de 294 elevi. În total 546 elevi; 5. o școală superioară de fete cu 32 eleve; 6. o școală medie de fete cu 58 eleve; 7. trei școli elementare de fete: în Baiergasse cu 88 eleve; în Spitalgasse cu 78 eleve; școala cetății cu 19 eleve; 8. O școală catolică cu 29 băieți și 23 fete, în total 52 elevi și eleve; 9. o școală greco-orientală (românească) cu 61 băieți și 34 fete, împreună 95 elevi și eleve”¹⁴.

Revenind la *Școala de ucenici în meserii* la Sighișoara, aceasta a luat ființă la 23 noiembrie 1873, primul director a fost Johann Orendi și primii profesori fiind: Georg Theil, Friedrich Maurer, Ludwig Schuller și Daniel Höhr¹⁵.

Din anuarul școlii aflăm că cursurile erau împărțite în două cicluri. Era așa numita Școală pregătitoare pentru tinerii ucenici unde cursurile țineau doi ani și Școala Meșteșugărească tot de doi ani, unde intrau elevi experimentați în meserie. În primul ciclu se predau următoarele materii: Clasa I: limba germană, geografie, aritmetică, geometrie, desen artistic; Clasa a II-a: limba germană, aritmetică, geometrie, desen geometric, istorie și teorie constituțională, desen artistic. Pentru ciclul al doilea la clasa I se predă: curs de schimb și contabilitate, aritmetică, chimie și fizică, geometrie și desen geometric, desen artistic, iar în clasa a II-a se predă: mecanică, chimie, construcții și desen ornamental¹⁶. Cursurile s-au ținut în clădirea Școlii evanghelice elementare de băieți, doar orele

¹³ Otto Binder, *op. cit.*, p. 342–350.

¹⁴ Joseph Haltrich, *Culturhistorischen Skizzen aus Schäßburg*, în „Sächsischer Hausfreund”, XXX. Jahrgang, Kronstadt, 1868, p. 84–85.

¹⁵ Adolf Höhr *Rector Daniel Höhr. Sein Leben und seine Lebensarbeit* în vol. *Programm des Bischof Teutsch Gymnasiums in Segesvár (Schäßburg)*, am Schlusse des Schuljahres 1905/1906 veröffentlicht von dr. Johann Wolff, Rektor, Schäßburg, Buchdruckerei W. Kraft, 1906, p. 50.

¹⁶ *Zehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1882–83*, Buchdruckerei von Friedrich Jördens, Schäßburg, 1883, p.14.

de desen s-au ținut în zilele de duminică între orele 10–12 în sala de desen a Școlii Reale¹⁷.

Pentru primii zece ani de activitate ai școlii avem următoarea situație cu elevii școlii¹⁸:

Tablelul 1. Elevii înscriși și situația lor școlară între 1873–1883

An	Inscriși	Veniți pe parcursul anului școlar	Total	Au fost în anul trecut la școala elementară	Au fost în anul trecut la școala reală	Au fost în anul trecut la școala meșteșugărească	Au fost în anul trecut la un gimnaziu	Au fost în anul trecut la semniar
1873/74	57	23	80	25	50		5	
1874/75	30	36	66	16	18	29	3	
1875/76	29	38	67	14	13	33	6	1
1876/77	53	37	90	15	27	41	6	1
1877/78	33	25	58	5	18	35		
1878/79	67	15	82	16	28	36	1	1
1879/80	53	37	90	19	21	46	4	
1880/81	67	27	94	23	19	45	7	
1881/82	45	42	87	12	14	53	8	
1882/83	27	44	71	19	22	27	3	
Total	461	324	785	164	230	345	43	3

Tablelul 2. Naționalitatea și confesiunea elevilor

An	Evanghelici	Reformați	Romano-catolici	Greco-catolici	Neuniți	Unitarieni	Mozaici	Germani	Maghiari	Români	Evrei	Naționali	Străini
1873/74	72		6		2			76	2	2		70	10
1874/75	60		5		1			64	1	1		56	10
1875/76	55		11	1				62	4	1		52	15
1876/77	78		10	1	1			87	1	2		66	24
1877/78	47	1	9		1			55	2	1		46	12
1878/79	70	1	11					79	3			56	26
1879/80	79	1	10					88	2			67	23
1880/81	85	1	7		1			92	1	1		70	24
1881/82	75	1	10				1	84	2		1	58	29
1882/83	67		3			1		70	1			44	27
Total	688	5	82	2	6	1	1	767	19	8	1	585	200

¹⁷ *Viertes Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1876–77*, Druck von Friedrich Jördens, Schässburg, 1877, p. 5.

¹⁸ *Zehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1882–83*, Buchdruckerei von Friedrich Jördens, Schässburg, 1883, p. 15.

Tabelul 3. Vârsta, promovabilitatea și taxele plătite

An	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	17 ani	18 ani	19 ani	absențe boală	absențe din altă cauză	ne-motivate	total	cu taxă	fără taxă	retrași	decedați	absolvenți
1873/74	1	2	10	17	24	18	5	3	10	20	590	620	74	6	18		62
1874/75	9	7	15	19	13	2	1		38	43	289	370	58	8	5		61
1875/76			14	19	19	11	3	1	59	179	209	447	70				67
1876/77	4	4	14	30	21	17			180	80	260	520	90		17		73
1877/78			8	15	16	13	6		130	130	350	610	58		6		52
1878/79		2	9	14	26	20	6	5	107	135	164	406	82		13		69
1879/80		2	6	22	30	21	7	2	105	167	245	517	88	2	12		78
1880/81		7	11	23	20	23	9	1	155	99	334	588	92	2	19		75
1881/82	1	3	8	23	26	16	9	1	125	179	250	554	86	1	12		75
1882/83	1	2	18	21	15	10	4		180	168	168	420	67	1	6		65
Total	16	29	113	203	210	151	50	13	1.034	1.157	2.850	5.052	765	23	108		677

Tot în acești zece ani de activitate elevii s-au pregătit pentru următoarele meserii¹⁹:

a. Domeniul comerțului			b. Domeniul construcțiilor		
1	Comerț cu fierul	9 elevi	1	Zidar	20 elevi
2	Comerț cu amănuntul	4 elevi	2	Pietrar	3 elevi
3	Comerț cu materiale	24 elevi	3	Dulgher	36 elevi
			4	Tâmplar	49 elevi
			5	Lăcătuș	45 elevi

În această statistică observăm că majoritatea elevilor sunt de origine germană în proporție de 98%, urmași de maghiari și români cu câte un procent fiecare. Cel puțin în cazul elevilor români, ponderea acestora la nivelul anilor 70 din Transilvania²⁰.

La aceștia se adăugau în domeniul meșteșugurilor mecanice: aurar – 4 elevi, cuțitar – un elev, fierar – 12 elevi, tinichigiu – 2 elevi, rotar – 10 elevi, strungar – 1 elev, dogar – 26 elevi, pantofar – 76 elevi, cizmar – 41 elevi, țesător și vopsitor – 128 elevi, țesător de ciorapi – 2 elevi, frânghier – 19 elevi, tapițer – 3 elevi, morar – 2 elevi, tipograf – 3 elevi²¹.

¹⁹ *Ibidem*, p. 16.

²⁰ Iosif Marin Balog, *op. cit.* p. 253.

²¹ *Zehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1882–83*, Buchdruckerei von Friedrich Jördens, Schäßsburg, 1883, p. 15.

Avem apoi doritorii din domeniul meșteșugurilor chimico-tehnice: postăvar și vopsitor 29 de elevi, cojocar – 22 elevi, pălărier – 24 elevi, argăsitor – 36 elevi, olar – 6 elevi, măcelar – 20 elevi, butrar – 9 elevi, croitor și vopsitor – 1 elev, berar – 1 elev, săpunar – 4 elevi, cofetar – 3 elevi. Au mai fost: bărbieri – 16 elevi, hornari – 5 elevi, cârciumari – 9 elevi, ospătari – 3 elevi. În total au fost școlarizați un număr de 785 de elevi, din care doi aveau statut de calfă și 783 statut de ucenic²².

Din această analiză făcută de profesorii școlii pentru primii 10 ani de activitate se observă faptul că școala era frecventată aproape în exclusivitate de elevi de etnie germană, urmați de un număr foarte mic de elevi de etnie maghiară și română, precum și de un elev de religie mozaică. Dintre aceștia, un număr impresionat de 200 de elevi nu erau originari din Transilvania. Toți elevii au urmat înainte o școală, se remarcă numărul mare al elevilor care au urmat anterior Școala Reală, majoritatea urmau o meserie în calitate de ucenic. Dominau elevii cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani și din punct de vedere al calificării se observă o continuare a tradițiilor breslașe ale urbei, dominând meseriile din domeniul textil. Acest lucru se datorează și dezvoltării unor afaceri în domeniul textil la nivel local.

Evoluția Școlii

După cum aminteam mai sus, ca urmare a legii din 1884, Școala de Ucenici în Meserii din Sighișoara va fi coordonată de către municipalitate. Sunt stabilite 17 materii obligatorii în cei patru ani de studiu. Se pune accent pe introducerea limbii maghiare, materie obligatorie, apoi încă două limbi, geografie, istorie, matematică și o materie opțională, scrisul la mașină. Mai apare, pe lângă fiecare școală un consiliu consultativ ales dintre finanțatorii școlii (stat, asociații, confesiuni) și reprezentanții ramurilor economice și comerciale. Rolul acestui consiliu era acela de a asigura consultanță corpului profesoral cu privire la chestiuni legate de practica de specialitate și de adaptare la nevoile economice ale urbei²³.

Acest lucru este menționat și în Anuarul școlii pentru anul 1884/85 unde consiliul consultativ era format din: Johann Seraphin, casier al orașului, președinte; Friedrich Theil, notar superior, secretar; Josef Adleff, meșter tăbăcar; Carl Henning meșter arămar; Daniel Höhr, directorul Gimnaziului Evanghelic; Johann Leonhardt, comerciant; Carl Letz, meșter constructor; Friedrich Melzer, meșter arămar; Johann Baptist Misselbacher, comerciant; Carl Roth, avocat²⁴.

²² *Ibidem*.

²³ Iosif Marin Balog, *loc. cit.* p. 245.

²⁴ *Zwölfter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1884/5*, Buchdruckerei von Friedrich Jördens, Schässburg, 1885, p.17.

Se observă și în cazul Școlii de Ucenici în Meserii din Sighișoara faptul că în acest consiliu apar reprezentanți ai municipalității, în calitate de finanțatori ai școlii, reprezentanții meșteșugarilor și comercianților din oraș, precum și directorul Gimnaziului Evanghelic, de unde proveneau majoritatea profesorilor școlii.

Cu toate că de acum înainte trebuia să cuprindă pe toți ucenicii care existau în localitate, caracterul etnic al școlii nu se modifică, după cum apare din statistica existentă în anuarele și în matricolele școlare²⁵ păstrate până în ziua de azi. În cazul statisticii din Figura 1 există o diferență între situația din anuarele școlii, care menționează numărul elevilor înscriși în cei patru ani de studiu și matricole, unde găsim lista elevilor înscriși în anul școlar²⁶:

Observăm că se menține aproape același procent în cazul naționalității elevilor ca și în perioada anterioară anului 1883/4, când majoritatea elevilor erau de naționalitate germană. Elevii de naționalitate maghiară rămân constanți și observăm o ușoară creștere a elevilor de naționalitate română. De asemenea, în anii Primului Război Mondial se observă o scădere a numărului elevilor școlii la jumătate din media anuală a elevilor.

În ceea ce privește vârsta elevilor și școlarizarea lor anterioară, datele sunt incomplete din cauza lipsei surselor documentare. Cu toate acestea, pentru perioada 1884–1903, din anuarele școlii dispunem și de o situație a vârstei elevilor și a situației lor școlare anterioare (Figura 2 și Figura 3).

²⁵ Mulțumim pe această cale domnului profesor Jozsef Rusu, directorul Liceului Tehnologic nr.1 Sighișoara pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție registrele de matricole școlare.

²⁶ Surse: an 1883/84: *Elfte Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1883/4*, Buchdruckerei von Friedrich Jördens, Schäßburg, 1884, p. 14; an 1884/85: *Zwölfter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1885, p. 13; an 1885/86: *Dreizehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1885/86 veröffentlicht von Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1886, p. 30; an 1886/87: *Vierzehnter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1887, p. 106; an 1887/88: *Fünfzehnter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1888, p. 9; an 1888/89: *Sechszehnter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1889, p. 13; an 1889/90: *Siebenzehnter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1890, p. 12; an 1890/91: *Achtzehnter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1891, p. 10; an 1891/1892: *Neunzehnter Jahresbericht...*, Schäßburg, 1892, p. 23; an 1892/93: *XX Jahresbericht...*, Schäßburg, 1893 p. 12; an 1893/94: *XXI Jahresbericht...*, Schäßburg, 1894 p. 40; an 1894/95: *XXII Jahresbericht...*, Schäßburg, 1895, p. 11; an 1895/96: *XXIII Jahresbericht...*, Schäßburg, 1896, p. 18; an 1896/97: Arhiva Liceului Tehnologic nr. 1 Sighișoara, *Fond Școala de meserii germană, Dosar 1, Matricole școlare germane 1885-1906*, f. 110-115; an 1897/98: *XXV Jahresbericht...*, Schäßburg, 1898, p. 13; an 1898/99: *XXVI Jahresbericht...*, Druck W. Krafft, Hermannstadt, 1896, p. 13; an 1899/1900: *XXVII Jahresbericht...*, Schäßburg, 1896, p. 8; an 1900/1: *XXVIII Jahresbericht...*, Schäßburg, 1901, p. 10; an 1901/2: *XXIX Jahresbericht...*, Schäßburg, 1902, p. 15; an 1902/3: *XXX Jahresbericht...*, Schäßburg, 1903, p. 17; an 1903/4: Arhiva Liceului Tehnologic nr. 1 Sighișoara, *Fond Școala de meserii germană, Dosar 1, Matricole școlare germane 1885-1906*, f. 152-159; an 1904/5: *Ibidem*, f.160-185; an 1905/6: *Ibidem*, f.166-171; an 1906/7: *Idem, Dosar 2, Matricole școlare germane 1906-1927*, f.1-10; an 1907/8: *Ibidem*, f.11-18; an 1908/9: *Ibidem*, f. 18-26; an 1909/10: *Ibidem*, f. 27-33; an 1910/11: *Ibidem*, f. 34-40; an 1911/12: *Ibidem*, f. 41-195; an 1912/13: *Ibidem*; an 1914/5: *Ibidem*; an 1915/6: *Ibidem*; an 1916/17: *Ibidem*; an 1917/8: *Ibidem*.

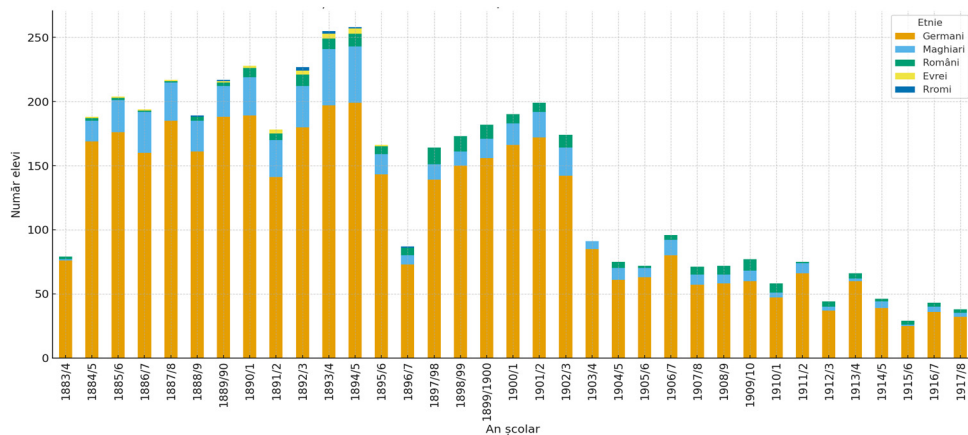

Figura 1. Evoluția numărului de elevi pe etnii (1883–1918) – *Bar Chart*

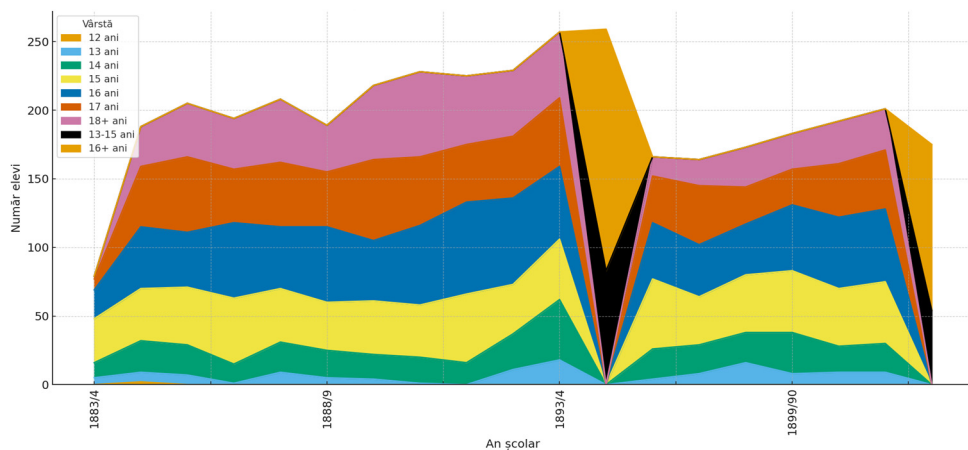

Figura 2. Evoluția numărului de elevi pe vârste (1883–1903) – *Area Chart*

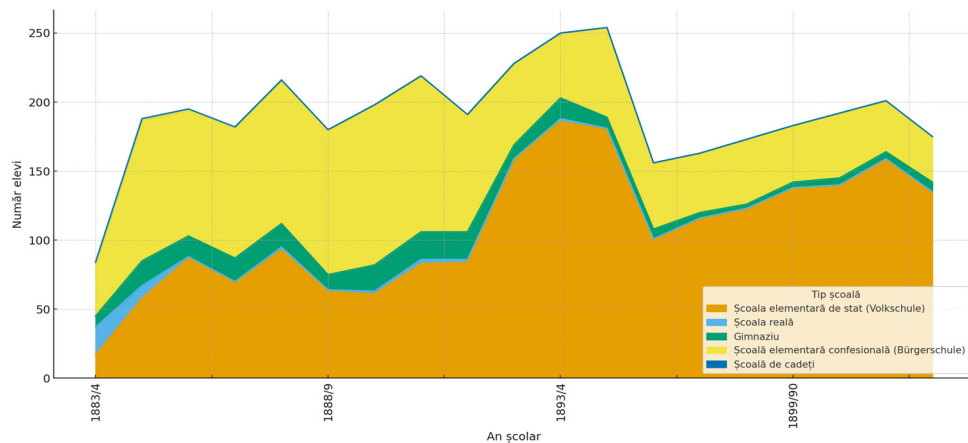

Figura 3. Evoluția numărului de elevi pe tipuri de școli (1883–1903) – *Area Chart*

Din această statistică oferită de anuarele școlare observăm că cei mai mulți elevi erau cuprinși între 15 și 17 ani, urmați de cei de 18 ani și de cei de 14 ani. Foarte puțini erau cei de 13 ani și cu excepția anului școlar 1884/5 când avem doi elevi de 12 ani, tendința școlii a fost aceea de a școlariza elevi la vârstă adolescentă.

În ceea ce privește școlarizarea anterioară a elevilor vedem că majoritatea au urmat școala elementară atât la școlile de stat cât și la cele confesionale, urmați de cei care au urmat câteva clase la gimnaziu și de cei care au urmat clase în cadrul școlii reale. Tendința elevilor care au urmat câteva clase în cadrul învățământului mediu scade spre sfârșitul perioadei analizate și ajunge aproape să dispară în cadrul celor care au urmat câteva clase în cadrul școlii reale. În privința școlilor militare, prezența unor elevi este doar episodică.

Din perspectiva meșteșugurilor studiate observăm o continuare a meseriilor din primii ani de activitate a școlii și anume: fierar, lăcătuș, mecanic, argășitor, vopsitor, cojocar, croitor, păstăvar, pălărier, rotar, tâmplar, dulgher, tapițer, zețar, zidar, morar, brutar, cofetar etc. Iar în domeniul comerțului de lucrător cu fierul, cu materiale și comerț cu amănuntul. Cu timpul vor mai apare din când în când tineri dornici să devină frizeri, fotografi,²⁷ ceasornicari,²⁸ turnători de clopote²⁹, pietrari³⁰, berari³¹ sau grădinari³².

Directorii școlii

Din analiza făcută asupra anuarului școlii *Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg*, am identificat în perioada 1873–1918 trei directori, care au coordonat activitatea instituției.

²⁷ *Sechszehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1888/89 veröffentlicht im Auftrage der Gewerbeschul-Comission vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1889, p. 11.

²⁸ *Achtzehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1890/91 veröffentlicht im Auftrage der Gewerbeschul-Comission vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1891, p. 8.

²⁹ *Neunzehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1891/92 veröffentlicht im Auftrage der Gewerbeschul-Comission vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1892, p. 21.

³⁰ *XXII Jahresbericht der Gewerbe-Lehrlingschule in Schäßburg am Schlusse des Schuljahres 1894/95 herausgegeben vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1895, p. 9.

³¹ *XXV Jahresbericht der Gewerbe-Lehrlingschule in Schäßburg am Schlusse des Schuljahres 1897/98 herausgegeben vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1898, p. 12.

³² *XXVII Jahresbericht der Gewerbe-Lehrlingschule in Schäßburg am Schlusse des Schuljahres 1899/1900 herausgegeben vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1896, p. 7.

Despre primul director, Johann Orendi datele bibliografice ale sale sunt foarte sumare. Acesta știm că în anul 1856 preda desen tehnic și geometrie la Școala Reală³³, iar din anul 1858 era profesor de matematică și geometrie, fizică și științe naturale³⁴. Aceleași materii le preda la prestigioasa școală sighișoreană și în anul 1892³⁵. S-a implicat în domeniul lucrărilor edilitare ale orașului, cu toate că nu era inginer de profesie. În acest sens menționăm că a făcut planurile și a condus lucrările pentru mutarea albiei pâ râului Șaeș, care provoca periodic inundații în centrul orașului. Practic au fost excavați aproximativ 77.000 de metri cubi de pământ, fiind folosite mijloace rudimentare de excavare a unui sol format în special din gresie, la acea vreme nefiind inventată dinamita. Cu toata acestea într-o perioadă de aproximativ 20 de luni lucrarea a fost realizată prin mutarea albiei pâ râului pe o lungime de 1390 de metri, prin munca fizică a localnicilor ajutați cel mai probabil de căruțe trase de boi. Pentru întreaga activitate a primit un premiu de 200 de guldeni³⁶. Tot după planurile sale este realizată în anul 1862 sala de gimnastică aflată în apropierea Gimnaziului Evanghelic și pe locul ruinelor vechiului Turn al Aurarilor³⁷. Se pensionează din meseria de profesor după 36 de ani de activitate neîntreruptă la 1 februarie 1893³⁸.

Cel de-al doilea director al școlii a fost dr. Karl Petri. Acesta va prelua conducerea școlii din 25 august 1885³⁹. Karl Petri se naște la 17 decembrie 1852 în Sighișoara, fiind fiul profesorului Michael Petri și al Sarei născută Galter. Studiile gimnaziale le urmează la Gimnaziul Evanghelic din Sighișoara, după care din 1872 studiază științele naturii și teologia la Universitatea din Jena. În anul 1877 obține titlul de doctor la Universitatea din Leipzig. Se întoarce în orașul natal și devine

³³ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehranstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1856/57.* Veröffentlicht vom Direktor G. D. Teutsch, Gedruckt und Verlag bei Johann Gött, Kronstadt, 1857, p. 25.

³⁴ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehranstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1858/59.* Veröffentlicht von der Gymnasialdirection, Gedruckt und Verlag bei Johann Gött, Kronstadt, 1859, p. 38 și 44.

³⁵ *Programm des evangelischen Gymnasiums in Schäßburg und der damit verbundenen Lehr-Anstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1891/92.* Veröffentlicht vom Direktor Daniel Höhr, Burchdruckerei und Buchbinderei Brüder Jördens, Schäßburg, 1892, p. 50.

³⁶ Georg Hügel, „Ein Jarhundertbauwerk: die Ableitung des Schasserbaches und deren Auswirkungen bis Heute” în *Schäßburger Nachrichten*, Folge 48, Dezember 2017, 24. Jahrgang, pp. 30–43;

³⁷ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehranstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1862/63,* Veröffentlicht vom Direktor Friedrich Müller, Gedruckt und Verlag bei Johann Gött, Kronstadt, 1863, p. 99–103

³⁸ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehranstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1892/93,* Veröffentlicht vom Direktor Daniel Höhr, Burchdruckerei und Buchbinderei Brüder Jördens, Schäßburg, 1893, p. 27.

³⁹ *Dreizehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1885/86 veröffentlicht von Direktor dr. Karl Petri,* Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1886, p. 6.

profesor la diferite școli din Sighișoara. Între 1894–1916 a fost director al școlii medii din urbea de pe Târnava Mare. În domeniul științelor naturii s-a specializat în domeniul cercetării gândacilor. A avut legături științifice cu oameni de știință naturaliști ca: Friedrich Deurbel din Brașov, Moriz von Kimakowicz și Eugen Worell din Sibiu, Ludwig Ganglbauer din Viena, Georg Karl Maria Seiderliz din Tartu, Gustav Siterlin din Elveția, Embrik Strand din Norvegia. A fost membru corespondent al Societății Entomologice din Ungaria. În lucrarea sa *Siebenbürgens Käferfauna auf Grund ihrer Erforschung bis zum Jahr 1911 (Fauna gândacilor din Transilvania pe baza cercetărilor efectuate până în anul 1911)*, apărută la Sibiu în anul 1912 analizează un număr de 4763 specii de gândaci și locul unde au fost găsiți. Colecția sa particulară de gândaci cuprinzând 46.300 de exemplare a fost donată în anul 1932 Societății transilvane de științele naturii din Sibiu. Moare la 22 noiembrie 1932⁴⁰.

Cel de-al treilea director al școlii a fost Samuel Both. Acesta s-a născut la 22 noiembrie 1862 în Sighișoara. Cursurile gimnaziale le termină la Gimnaziul Evanghelic din localitatea natală în anul 1881. Studiază apoi teologia, matematica și fizica la universitățile din Halle, Jena, Berna și Cluj și promovează examenul pedagogic și didactic la seminarul protestant din Sighișoara în 1886. Devine profesor suplinitor la Gimnaziul Evanghelic din Reghin⁴¹. Se întoarce în orașul natal, devenind profesor și director la Școala elementară evanghelică de fete. Activ în domeniul social a fost membru al Asociației muzicale locale. Moare la 7 martie 1937 în Sighișoara⁴².

Din prezentarea biografiilor celor trei directori, vedem că școala a fost condusă de doi profesori de matematică și de unul de științe naturale. Erau profesori integrați în sistemul de învățământ din urbe, activând în cadrul Gimnaziului Evanghelic din Sighișoara și a Școlii Reale. Pregătirea lor profesională în domeniul științelor exacte le permitea să înțeleagă modul de organizare și funcționare a Școliiilor de Ucenici, unde materiile exacte și cele tehnice ocupau majoritatea curriculei școlare.

Corpul profesoral

De asemenea, primii dascăli care au ținut cursuri la Școala de ucenici în meserii erau profesori care predau la Gimnaziul Evanghelic sau la Școala Reală

⁴⁰ Eckbert Schneider, *Karl Robert Petri. Käferforscher* în, „Schäßburger Nachrichten”, Folge 28, Dezember 2007, 14 Jahrgang, p. 45–46

⁴¹ *Programm des vierklassigen evangelischen Gymnasiums A. B. und der mit demselben verbundenen Lehranstalten in Sächsisch-Regen am Schlüsse des Schuljahres 1886/7*. Veröffentlicht vom Rektor Wilhelm Hellwig, p. 25.

⁴² *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt*, nr. 19171, Freitag, 12. März 1937, 64. Jahrgang, p. 5.

din urbe. Unul dintre primii profesori care au predat a fost Daniel Höhr, care îndeplinea și funcția de rector al Gimnaziului Evanghelic. Acesta naște în data de 10 septembrie 1837, în casa unui meșter țesător din Sighișoara. Din 1846 urmează cursurile Gimnaziului Evanghelic din localitatea natală, pe care le finalizează în anul 1856. Urmează apoi la Universitățile din Berlin, Jena, Viena și Tübingen studii în teologie și filozofie, precum și studii de matematică și de fizică. Se întoarce în urbea de pe Târnava Mare și din 1859 îl găsim profesor de științe exacte la Gimnaziul evanghelic. Din anul 1878 devine până la pensionarea din 1905, director al acestei școli. Moare în vârstă de 72 de ani, la 5 iulie 1905⁴³. De asemenea, despre profesorul Georg Theil știm că preda matematica la Școala Reală în anul 1874⁴⁴, iar profesorul Friedrich Maurer, originar din Agnita, a fost angajat în anul 1868 să predea la Gimnaziul Evanghelic, istoria și geografia⁴⁵.

Un alt profesor cunoscut era cel de desen și primul fotograf cunoscut la Sighișoara, Ludwig Schuller. Acesta se naște în anul 1826 în Feffernitz, landul Karintia, Austria. Tatăl său era preot și era originar din Viscri (jud. Brașov). Studiile le face la Klagenfurt, Marbach, Viena și Paris. Se va specializa în literatură, pictură, litografie și fotografie. După definitivarea studiilor se stabilește la Sighișoara și devine profesor de limbă franceză și desen la Gimnaziul Evanghelic. Moare în anul 1906 la Sighișoara⁴⁶. La Școala de ucenici în meserii va preda desenul artistic, desenul tehnic și ornamentica⁴⁷.

Din lista profesorilor care au predat la Școala de ucenici în meserii de la Sighișoara, încă din primii ani de activitate, observăm și prezența unui profesor de naționalitate română. În paginile anuarului școlii apare profesorul Zaharia Pușcariu. Acesta preda materiile: Curs de schimb și contabilitate, Istorie și teorie constituțională⁴⁸ în perioada 20 octombrie 1874–1 aprilie 1883⁴⁹. Din analiza surselor documentare aflăm că Zaharia Pușcariu a fost absolvent al prestigiosului

⁴³ Friedrich Schüller, *Schriftsteller Lexicon der Siebenbürger Deutschen*, IV. Band, Hermannstadt, Druck und Verlag W. Krafft, 1902, 206; Hermann A. Hienz, *Schriftsteller Lexicon der Siebenbürger Deutschen*, VII, H-J, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien, 2000, p. 184.

⁴⁴ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehranstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1874/75*, Veröffentlicht vom Direktor Johann Ziegler, Filtsch Buchdruckerei, Hermannstadt, 1874 p. 57.

⁴⁵ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehr-Anstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1869/70*, Veröffentlicht vom Direktor Joseph Haltrich, Filtsch Buchdruckerei, Hermannstadt, 1870, p. 98.

⁴⁶ *Schäßburg. Bild ein siebenbürgische Stadt*, Herausgegeben Hans-Heinz Brandsch, Heinz Heltmann und Walter Lingner, Wort und Welt Verlag, Innsbruck, 1994, p. 348.

⁴⁷ *Viertes Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1876–77*, Druck von Friedrich Jördens, Schässburg, 1877, p. 9.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 12.

⁴⁹ *Zehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1882–83*, Druck von Friedrich Jördens, Schässburg, 1883, p. 6.

Gimnaziu Evanghelic din Sighișoara. Era cel de-al patrulea absolvent de naționalitate română al acestei școli după Zaharia Boiu jr., Ioan Șandru și Zaharia Tătar. În registrele matricole ale școlii este menționat sub numele de Pușcașu⁵⁰. Astfel, în anul școlar 1868/69, dintr-un număr de 8 elevi, care au absolvit clasa a VIII-a, erau doi români: Zaharia Pușcașu, născut la Sighișoara, în 20 noiembrie 1848, orfan de tată și George Proștean, fiul țăranului Nicolae Proștean din Brădeni (azi jud. Sibiu)⁵¹. După obținerea examenului de maturitate, Zaharia Pușcariu urmează cursurile prestigioasei Academii de Drept din Sibiu, pe care o absolvă în anul 1869/70⁵². Iar în anul 1872 devine profesor de limbă română la Gimnaziul Evanghelic din Sibiu⁵³. Peste doi ani va părăsi catedra de la prestigioasa școala sibiană pentru a se întoarce în orașul natal⁵⁴. La Sighișoara va activa în calitate de practicant la Tribunalul din Sighișoara⁵⁵. Se va evidenția și în plan bisericesc, devenind membru în sinodul protopopiatului ortodox Sighișoara⁵⁶. În anul 1883 a părăsit orașul natal și catedra de profesor, deoarece a fost transferat cancelist la Curtea de Justiție din Ibașfalău (azi Dumbrăveni, jud. Sibiu)⁵⁷. Aici se implică în viața școlară a românilor transilvăneni prin donații către școlile Blajului⁵⁸. Ulterior, în anul 1892 îl găsim viecontar la Tribunalul din Mediaș⁵⁹, peste un an notar la

⁵⁰ Interesant este faptul că până în clasa a VIII-a gimnazială este înregistrat sub numele de Zacharias Schneider, de confesiune greco-orientală, având doar un părinte, mama sa, Paraschiva Pușcașu. Vezi: Arhiva Liceului Teoretic Joseph Haltrich Sighișoara, Evangelisches Gymnasium A.B. in Schäßburg. Katalog der ersten Klasse von Schuljahr 1867/68 nenumerotat.

⁵¹ Idem, *Evangelisches Gymnasium A.B. in Schäßburg. Katalog der ersten Klasse von Schuljahr 1868/69*, nenumerotat.

⁵² Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 659.

⁵³ *Programm des Gymnasium A.C. zu Hermannstadt und der mit demselben verbundenen Lehranstalten für das Schuljahr 1871/72 womit zur öffentliche Prüfung der Schüler aller Classen vom Mittwoch dem 3. bis Dienstag den 9. Juli 1872 ergebenst einladet Gottfried Capesius Director*, Druck der gr. ort. Arhi-Diözesan Druckerei, Hermannstadt, 1872, p. 32.

⁵⁴ *Programm des Gymnasium A.C. zu Hermannstadt und der mit demselben verbundenen Lehranstalten für das Schuljahr 1873/74 womit zur öffentliche Prüfung der Schüler aller Classen vom Montag dem 6. bis Freitag den 10. Juli 1874 ergebenst einladet Gottfried Capesius Director*, Druck der gr. ort. Arhi-Diözesan Druckerei, Hermannstadt, 1874, p. 28–29.

⁵⁵ *Siebenbürgischen Volkskalender für das Jahr 1880*, Neue Folge, neun und zwanzigster Jahrgang, Hermannstadt, Druck und Verlag von Theodor Steinhaußen's Erben, 1880, p. 12.

⁵⁶ Gheorghe Drăgan, *Viața bisericească în Protopopiatul Ortodox Român în secolele XIX–XX*, în „Alt-Schaessburg”, nr. 2, Sighișoara, 2009, p. 90.

⁵⁷ *Zehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1882–83*, Druck von Friedrich Jördens, Schäßburg 1883, p. 6.

⁵⁸ „Foi'a scolastica. Organu literariu, pedagogicu, scientificu și economicu”, Blasiu 1885, p. 208.

⁵⁹ *Schematismus für Jahre 1892*, în „Siebenbürgischen Volkskalender mit dem Beamten und Militär Schematismus für das Jahr 1892”, Neue Folge, einundvierzigster Jahrgang, Hermannstadt, 1892, p. 146.

Curtea de Justiție din Ibașfalău⁶⁰, în 1896 judecător adjunct la Tribunalul din Aiud⁶¹ și în 1898 judecător adjunct la Tribunalul din Abrud⁶². În anul 1902 este judecător la același tribunal din orașul minier din Apuseni⁶³ și în anul 1913 se pensionează⁶⁴. După pensionare se va muta la Reghin, unde moare la 8 iulie 1918⁶⁵.

Tot din cadrul corpului profesoral amintim aici pe Georg Manchen, născut la 29 ianuarie 1844 în satul Nadeș (azi jud. Mureș), absolvent al Seminarului Teologic Evanghelic din Sighișoara în anul 1863 și angajat ca profesor la Școala elementară evanghelică de băieți din urbea de pe Târnava Mare la 15 octombrie 1863⁶⁶. Aici preda limba germană⁶⁷. De la 1 septembrie 1878 va fi transferat la Școala elementară evanghelică de fete⁶⁸. La Școala de ucenici în meserii va preda limba germană, geografie, geometrie și aritmetică⁶⁹. Nu avem date despre viața și activitatea sa ulterioară.

Începând cu anul 1890–1891 va preda tehnica construcțiilor și desen tehnic, Franz Letz⁷⁰. Despre Franz Letz (1867–1921) știm că era meșter constructor, originar din Brașov și tatăl arhitectului Franz Letz, care va realiza în prima jumătate a secolului XX mai multe proiecte în Sighișoara și împrejurimi⁷¹. Alături de el,

⁶⁰ *Schematismus für Jahre 1893*, în „Siebenbürgischen Volkskalender mit dem Beamten und Militär Schematismus für das Jahr 1893”, Neue Folge, zweiundvierzigster Jahrgang, Hermannstadt, 1892, p. 126.

⁶¹ *Schematismus für Jahre 1896*, în „Siebenbürgischen Volkskalender mit dem Beamten und Militär Schematismus für das Jahr 1896”, Neue Folge, fünfundvierzigster Jahrgang, Hermannstadt, 1896, p. 135.

⁶² *Schematismus für Jahre 1898*, în „Siebenbürgischen Volkskalender mit dem Beamten und Militär Schematismus für das Jahr 1898”, Neue Folge, siebenundvierzigster Jahrgang, Hermannstadt, 1898, p. 147.

⁶³ „Az Aheneum. Nagy Képes Naptára”, Budapest, 1902, p. 100.

⁶⁴ „Am. Kir. Állami Számvevőszék Jelentése az 1913. Évi Zárszámadról, valamint az Államháztartás. Államvagyon és Állami Kezelése Küröl az 1913. Éviben Szerzett Tapasztalatairól”, Budapest 1914, p. 169.

⁶⁵ „Unirea”, nr. 43, Blaj, Miercuri, 17 Iulie 1918, Anul XXVIII, p. 4.

⁶⁶ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehr-Anstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1871/72*, Veröffentlicht vom Direktor Joseph Haltrich, Friedrich Kraner Buchdruckerei, Schäßburg, 1872, p. 46.

⁶⁷ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehr-Anstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1875/76*, Veröffentlicht vom Direktor Johann Ziegler, S. Filtsch (W. Krafft) Buchdruckerei, Hermannstadt, 1876, p. 48.

⁶⁸ *Programm des evangelischen Gymnasiums zu Schäßburg und der damit verbundenen Lehr-Anstalten. Zum Schlüsse des Schuljahres 1878/79*, Veröffentlicht vom Direktor Daniel Höhr, Druck von Friedrich Jördens, Schäßburg, 1879, p. 72.

⁶⁹ *Siebzenter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1879/80*, Druck von Friedrich Jördens, Schäßburg, 1880, p. 13.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 9.

⁷¹ Ekart Letz, *Bauen heißt ständiges Lernen. Von hundert Jahre wurde Dipl. Ing. Architekt Franz Letz (1900–1972) in Schäßburg geboren* în „Schäßburger Nachrichten”, nr. 13, Heilbronn, den 15. Juni 2000, 7. Jhargang, p. 10.

Josef Klusch va preda un curs special de modelare și tăiere, iar Rudolf Falk un curs special pentru cizmărie⁷².

După *Legea școlilor de meserii* din 1884, se va introduce în planul de învățământ limba maghiară și vor fi numiți cateheți ale diferitelor confesiuni din oraș pentru nevoile elevilor din școală. Limba maghiară va fi predată de profesorii Johann Theil, Andreas Weber și Johann Schuller, iar Johann Salzer și Demetriu Moldovan vor fi cateheți pentru cei de confesiune evanghelică lutherană, respectiv ortodoxă.⁷³ Ulterior cursul de limbă maghiară va fi predat de profesorul Julius Jacobi, iar catehet pentru elevii reformați va fi pastorul Imrich Balás și pentru cei romano-catolici, preotul Karácsonyi⁷⁴.

Elevii

Din păcate, nu avem pe toată perioada existenței școlii informații cu privire la numele unor elevi care au fost la cursuri și au absolvit școala. Din registrele matricole consultate observăm că elevii germani proveneau în marea lor majoritate din Sighișoara și urmaii cei din satele din jur în majoritate de religie evanghelic-lutherană. Un segment aparte îl ocupau germanii de religie romano-catolică, foarte puțini la număr din satele din jur și proveneau din familii mixte. Aducem aici exemplul elevului Wilhelm Ugrai născut la 15 iulie 1891 în localitatea Stein (azi Dacia) de lângă Rupea și înscris la Școala de Ucenici în Meserii la 4 februarie 1906⁷⁵ sau erau și elevi șvabi, cum este cazul lui Josef Brau, născut la 1 iulie 1895 în Nagy Bocskó (azi Bocicoiu Mare, jud. Maramureș) și înscris în anul școlar 1908/9⁷⁶.

În cazul elevilor maghiari, aceștia erau originari din Sighișoara sau din satele secuiești din proximitatea Sighișoarei. Din punct de vedere confesional cei mai mulți erau romano-catolici, reformați și unitarieni. Erau și elevi maghiari veniți din localități mai îndepărtate. Amintim aici pe elevul Csásár Jozsef născut la 27 ianuarie 1893 la Tg. Mureș și înscris în anul școlar 1908/9⁷⁷.

⁷² *Siebzenter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg veröffentlicht von Johann Orendi, Direktor, am Schluß des Schuljahres 1879/80*, Druck von Friedrich Jördens, Schäßburg, 1880, p. 9.

⁷³ *Dreizehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1885/86 veröffentlicht von Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1886, p. 26.

⁷⁴ *XXII Jahresbericht der Gewerbe-Lehrlings-Schule in Schäßburg am Schlusse des Schuljahres 1894/95, herausgegeben von Director dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1895, p. 8.

⁷⁵ Arhiva Liceului Tehnologic nr. 1 Sighișoara, *Fond Școala de meserii germană, Dosar 1, Matricole școlare germane 1885–1906*, f. 171.

⁷⁶ *Idem, Dosar 2, Matricole școlare germane 1906–1927*, f. 22.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 21.

Elevii români erau originari din Sighișoara și din satele din jurul orașului. În marea lor majoritate erau elevi de confesiune ortodoxă, dar erau și greco-catolici. Elevii români proveneau din familii de țărani. Printre elevii români găsim și prezențe din Vechiul Regat. Amintim aici pe elevul George Sterie născut la 6 aprilie 1898 în Constanța și înscris în anul școlar 1912/13⁷⁸

Pe parcursul anilor școlari 1885/86 1890/91 aflăm informații cu privire la practica efectuată de o serie de elevi ai școlii pe lângă o serie de meșteșugari, care activau în Sighișoara. Menționăm aici pe elevul de origine maghiară Gayi Imre, care a făcut practica la meșterul cizmar, tot de origine maghiară Sándor Elek în anul școlar 1885/86⁷⁹. Apoi elevul Friedrich Gräf care a făcut practica la meșterul cojocar Karl Gräf, probabil rudă de a sa în anul școlar 1886/87⁸⁰ și elevul de origine română Nicolae Moldovan, care se pregătea în anul școlar 1888/89 la meșterul Daniel Hain pentru a învăța tainele brutăritului⁸¹.

Considerații finale

Din această scurtă analiză asupra evoluției *Școlii de Ucenici în Meserii* observăm o preocupare a comunității sighișorene pentru educația tehnică a tinerelor generații. Dacă la început patronajul școlii a fost sub egida Consistoriului Evanghelic C.A. Sighișoara, după anul 1884, conform legislației în vigoare, școala ajunge sub oblăduirea municipalității. Ambele patronaje manifestă același interes pentru promovarea și dotarea școlii.

Aceste aspecte sunt dovedite de prezența unui corp profesoral de excepție, practic cei mai buni profesori de științe exacte și nu numai, care predau la celelalte școli din urbe, în special la Gimnaziul Evanghelic din Cetate. Din rândul acestora vor deține directoratul Johann Orendi, Karl Petri și Samuel Both, personalități profund implicate în cadrul comunității sighișorene.

Se dorea a fi o școală de excepție, cu materii adaptate nevoilor de cunoaștere a elevilor și a meseriilor pe care doreau să le urmeze. După cum am văzut accentul era pus pe aritmetică, geometrie, desen tehnic și artistic, noțiuni de fizică și de

⁷⁸ *Ibidem*, f. 163.

⁷⁹ *Dreizehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1885/86 veröffentlicht von Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1886, p. 25.

⁸⁰ *Fünfzehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1887/88 veröffentlicht im Auftrage der Gewerbeschul-Comission vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1888, p. 108.

⁸¹ *Sechszehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Schäßburg (Lehrlingschule) am Schlusse des Schuljahres 1888/89 veröffentlicht im Auftrage der Gewerbeschul-Comission vom Direktor dr. Karl Petri*, Buchdruckerei Friedrich J. Horeth, Schäßburg, 1889, p. 16.

chimie, mici noțiuni juridice și de contabilitate, cunoașterea limbii germane și maghiare, astfel încât elevul care ieșea de pe băncile școlii să poată să cunoască atât tainele meseriei, cât și să fie capabil să conducă un atelier meșteșugăresc.

O școală deschisă elevilor ajunși la vârsta adolescenței, fiind acceptați copii doritorii indiferent de naționalitate și de nivelul de pregătire anterior. Astfel, deși majoritatea elevilor este formată din etnici germani, găsim pe băncile școlii și elevi români, maghiari, evrei și rromi. Avem elevi care au urmat treptele claselor elementare, dar avem elevi, care aveau studii la Școala Reală, la Gimnaziu sau chiar la o Școală de Cadeți. O instituție școlară deschisă tuturor celor care doreau să promoveze o meserie.

Nu în ultimul rând, din analiza meseriilor urmate de viitorii absolvenți se vede pe de o parte o continuitate a vechilor meșteșuguri practicate încă din evul mediu în Sighișoara, iar pe de altă parte o adaptare a acestora la nevoile economice tot mai crescânde ale unui oraș aflat, acum la finele secolului XIX și începutul secolului XX într-o plină expansiune industrială, unde prosperă afacerile din domeniul textil și metalurgic. În același timp școala era adaptată și celor care doreau să aibă doar un mic atelier, în care prin munca patronului și a unui număr mic de angajați putea să-și asigure un venit decent din activitatea prestată.